

70 שנה למערכות

סגן משה יגר (נולד ב-1930)

קצין המבצעים וקצין המודיעין של גדוד 71

מערכות צ"ג, יוני 1955

פיתוח תחושת מודיעין שדה

ברשותו של כל גדוד מצויים האמצעים והאנשים המתאימים היכולים לעסוק בהדרכה זו, ואין זו אלא שאלה של יוזמה ושל דמיון בהמצאת התרגילים. בראש ובראשונה חובה על הקמ"ן (שבדרך הטבע מתפקדו לבצע תוכנית הדרכה זו!) להסביר הסבר היטב את סוגי הידיעות הנדרשים לעבודת מודיעין השדה: ידיעות על מבנה הקרקע ועל עבירותה, על מקורות מים, על הדרכים שבהן משתמש האויב אל יעדיו ומהם, על השפעת מזג האוויר על עבירות הקרקע במוצבי האויב ובסביבתם. ידיעות על האוכלוסייה האזרחית בסביבה ועל תנועותיה, על שגרת חייה, על תנועת פרטים, כמו נזירים, למשל, או אנשים אחרים בעלי אופי ומעמד מיוחדים המחייבים תשומת לב מיוחדת. ידיעות על היערכות גיסות האויב. היכן מוצבות יחידותיו? היכן תצפיותיו? היכן מוצבים תותחיו וכלי נשקו האחרים? מהם כלי רכבו, ומה כמותם? האם קיימת תנועת רכב שריון? מהי מערכת ביצוריו? מה עוצמתו המספרית? האם באו לקו כוחות עתודה? האם הוא עוסק באימוץ חייליו בשעת רגיעה? מה ניתן ללמוד על טיב האימונים? וכן הלאה. ככל שירכו הפרטים, תהיה התמונה על היערכות האויב בהירה יותר ומדויקת. ידיעות על פעילות האויב. יש לעקוב אחר פעילותו בתשומת לב רבה, ויש למסור ידיעות גם על חוסר פעילות. המודיעין שלנו יסיק מכך את מסקנותיו. האם האויב מסייר בשטח? יש לעקוב בהתמדה אחרי משימות סיוריו, הרכב הפטרולים ושיטת הביצוע. אחר כך ייקל להעריך מה השיג אותו פטרול ומה נודע לאויב עלינו. האם מקיים האויב פעילות ארטילרית? מה תכיפות האש? מהו האזימוט שממנו באים הפגזים או הפצצות, מהם סוגיהם? וכן הלאה. מהי פעילותו ההנדסית? הגנתית - ביצור, מיקוש, סלילת

לא אחת נדמה לעוסקים במודיעין שדה כי אילו זכו בשעת איסוף הידיעות לשיתוף פעולה הדוק יותר מצד כל חיילי יחידתם לדרגותיהם השונות, היו תוצאות עבודתם טובות לאין ערוך מאלה המושגות בדרך כלל. דומה שהסיבה לליקוי בתחום זה נעוצה בביטחון יתר או ביהירות או באי-הכרה בצורך שבדבר או בחוסר הכשרה מספקת של קצינים ושל מש"קים שאינם יודעים את דרכי פעולת המודיעין הקרבי, את עבודת משרד המודיעין והקמ"ן הגדודי ואת הידיעות הנחוצות להם. יש להבהיר לכל חייל בגדודי הרגלים שהיסוד לכל פעולה צבאית הוא ידיעות טובות. בקלות ניתן להוכיח את אמיתותו של משפט זה ואת ההיגיון שבו. הקמ"ן חייב לספק למפקדו ידיעות על מצב האויב ועל כוונותיו וידיעות אחרות, וזאת ניתן לעשות בהצלחה בעזרתו של כל חייל ומפקד שיתרגלו למסור "למעלה", ללא דיחוי ובאורח אינסטינקטיבי, כל ידיעה שברשותם, גם זו הנראית חסרת ערך ותפלה. אם רצונך: פיתוח חשק הרכילות, לבוא לספר: "ראיתי זאת... שמעתי כך... וכו'". לעולם לא יהיה די בידיעות. מתפקיד משרד המודיעין הוא לבור בין המועיל למיותר. ודאי, על הקמ"ן ועל עוזריו להדריך את חיילי הגדוד ולהורותם במה עליהם להתעניין. ייקל להסביר את התועלת שתצמח לכל חייל מנוהג זה, שהרי ידיעותיו המקוטעות תחזרנה אליו בצורת מודיעין. והרי כל חייל רוצה לדעת במידת דיוק רבה ככל האפשר נגד מי הוא לוחם, שכן ככל שידעתו על האויב שמולו רבה יותר, גובר ביטחונו האישי, ועולה המוראל. דבר זה ניתן להשיג בעזרת תרגול מתאים. יש ללמד כל מש"ק וכל קצין את שיטת איסוף הידיעות הדרושות לכוחות הלוחמים. יש לחבר תרגילים מתאימים בהתאם לתנאי היחידה ולאזור פעולתה.

עם החזרה מן הסיור היא דבר שניתן להקנותו למפקד בקלות רבה יותר מאשר ניהול יומן תצפית בשעת ישיבה באפס מעשה על מוצב. התרגילים המוצעים לעיל כוחם יפה גם לכאן.

אפשר לבצע תרגיל נוסף בצורה שונה במקצת: תיערך התחרות בין פלוגתית או אף בין מחלקתית של סגל הפיקוד בניהול מפת מצב של גזרה נתונה. סוג אימון זה ניתן לקיימו בקלות יחסית גם בתנאי רגיעה.

אם אין התנאים מאפשרים זאת, אפשר לבצע תרגילים דמיוניים בתוך הפלוגות, שינהלו על ידי מפקדת הגדוד. הנושאים יכולים להיות דמיוניים בהחלט או על סמך פעולתה של אותה יחידה בעבר. יש כאן כר נרחב לדמיון פורה וליזומה רבה.

שאיפת מודיעין השדה היא "לדעת את האויב כפי שאנו יודעים את כוחותינו" - סיסמה שיש לשננה ללא הרף ולתרגלה הלכה למעשה! משרד המודיעין ילקה בחוסר יעילות בהשגת מטרה זו, אם יחסר הרצון לעזור לו מצד כל חייל בגדוד, ואם תחסר הידיעה כיצד לעזור. כל חייל חייב לשמש עיניים ואוזניים לקמ"ן.

דרכים, או הקמת מצבורי חומרי הנדסה קרוב לחזית - שמא זו הכנה להתקפה? מה ניתן לראות באשר לריכוז כוחות ולתזוזת יחידות? מהי פעילותו באוויר? וכן הלאה. אין קץ לידיעות הנדרשות! מקורות האיסוף החשובים ביותר לידיעות דלעיל ברמה הנידונה הם התצפית והסיור.

לפיתוח תחושת מודיעין השדה יש לעסוק במספר תרגילים, שחלקם יוצע להלן, מתוך כוונה שהעוסקים בבעיה דרך קבע ייתנו דעתם למצוא לכך מקום מתאים בין שאר נושאי ההכשרה והחינוך הטקטיים לכל המפקדים לדרגותיהם. תנאי מוקדם לכך הוא הרחבת ידיעת הטופוגרפיה - בייחוד בקרב המש"קים.

א. תצפית

לתצפית שתי משימות בדרך כלל: א. השגת ידיעות על האויב. ב. אבטחה לכוחותינו. אנו נדון כאן רק בסעיף הראשון. אימון בהשגת ידיעות על האויב מחייב תשומת לב רבה. התצפית, משעממת הינה מטבעה, בייחוד בזמן רגיעה, וקשה לשמור על דריכות בכל משך הצפייה. אך מהיותה מקור אינפורמציה ראשון במעלה, אין לוותר על הקניית יסודות התצפית השקדנית והנכונה.

יש לתרגל את היושבים במוצב התצפית בניהול יומן תצפית, בכתיבת הפרטים לרד"ר (ר"ח הרעשה) וכן במילוי שאר הטפסים בהתאם למה שלמדו בחלק התיאורטי על "ידיעות הדרושות". את יומן התצפית - תצפית כלי רכב וכיו"ב - יש להעביר לקמ"ן בכל הזדמנות שקיים קשר אליו. הידיעות חייבות להיכתב בכתב ברור, לא ברשלנות ולא כלאחר יד, כדי לצאת ידי חובה או להימנע מנזיפה...

הקמ"ן מצידו ידאג לציוד הצופים בטפסים המתאימים ולהדרכתם במלאכתם. תרגיל מועיל הוא להטיל על יושבי מוצב התצפית לעקוב אחר מוצב האויב שממול (יתאים לשעת רגיעה כלשעת מלחמה!) ולנסות לברר את סדר יומו המדויק, את שעת החלפת המשמרות, את היערכותו, את מקום המטה וכן הלאה.

כל שינוי בשגרה (שעל הצופים לגלותה!) יעניין מאוד את הקמ"ן. אפשר לעשות זאת בצורת תחרות בין צופים שונים. תרגיל דומה אפשר, כמובן, לבצע על תנועת כלי רכב בכביש או על נוהגם של תושבי כפר שממול, על עבודת השדה שלהם, על יציאת העדרים, על השקיתם וכד'. כל ידיעה על שינוי בשגרה עלולה להיות בעלת חשיבות מכרעת. הוא הדין בדבר מסירת ידיעות על הקרקע לפי תצפיות.

ב. סיורים

סכנת ההזנחה והרשלנות בעת ביצוע תפקיד איסוף ידיעות פחותה היא, כי התנועה גורמת מעצמה לערות יתר. גם כתיבת הר"ח מיד